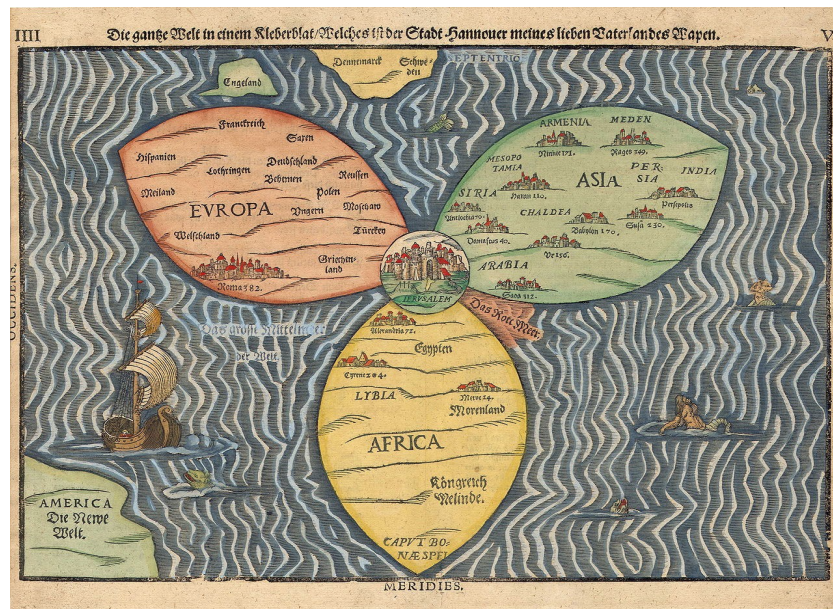

EURÁZSIAI KALEIDOSZKÓP

7. sorozat: A kereszténység geopolitikai súlyponteltolódásai

3. előadás: A kereszténység új súlyponteltolódása a 21. században

Farkas Flórián

Mikes International

Hága, 2013. november 14.

© Mikes International, 2001-2013

Az Eurázsiai Kaleidoszkóp prezentációs (pdf), valamint hanganyaga (mp3) szabadon felhasználható egyéni, illetve oktatási célra. Kereskedelmi felhasználás esetén a Mikes International írásbeli engedélye szükséges.

© Mikes International, 2001-2013

***KérjeteK és adatik néktek; keressetek és
találtok; zörgessetek és megnyittatik néktek.***

Máté 7:7

A 2013-2014 évad műsora

1. A kereszténység elfeledett első ezer éve
2. Chalcedon kulcsszerepe a kereszténység dogmatikai és geopolitikai történetében
- ➔ 3. A kereszténység új súlyponteltolódása a 21. században
4. A kereszténység és Európa a 21. században
5. Az iszlám misztikus (szufi) háttér Elif Shafak regényeiben
6. Geert Kimpen: 'De kabbalist' – a zsidó misztika (kabbala) irodalmi köntösben
7. Mani (216–274) - a fény prófétája
8. Arius (250-336) - az észak-afrikai presbiter és pap
9. A kereszties hadjáratok az arabok szemével
10. A kathar (albigens) kultúra virágzása és elpusztítása

Bevezetés

A kereszténység a közelmúltban elvesztette euro-atlanti jellegét és teljesen globálissá vált.

A számok:

- 1900: a keresztények 83%-a élt Európában és Észak-Amerikában
- 2050: a keresztények 72%-a él majd Afrikában, Ázsiában és Dél-Amerikában
- 1900: Európa adta a világ keresztényeinek 2/3-át → jelenleg 25%-át és 2025-re ez 20% alá süllyed

Ez a drámai folyamat a legutóbbi évtizedekig szinte teljesen észrevétlen maradt az északi kereszténység számára ... legalábbis a felszínes megfigyelő számára (fordulópont II. János Pál megválasztása 1978.)

Bevezetés

Keresztények száma (millió)

	1900	1970	2010	2050
Afrika	10	143	493	1.031
Ázsia	22	96	352	601
Észak-Amerika	79	211	286	333
Latin-Amerika	62	270	544	655
Európa	381	492	588	530
Óceánia	5	18	28	38
ÖSSZES	558	1.230	2.291	3.188

Forrás: World Christian Database, <http://www.worldchristiandatabase.org/wcd/>

Bevezetés

A súlypont a 21. századra délre tolódik-tolódott át.

- I. évezred: Közel-Kelet → Nyugat-Európa: változáson ment át:
 - urbanizált mediterán világ → északi erdők
 - bibliai Úr → feudális úr
 - a déli áramlás megváltoztatja jellegét: konzervatív (hit, morális tanítás), természetfeletti orientálás, személyes megváltás, miszticizmus, animizmus, stb.
- Az új kereszténységet nem szabad a régi szemüvegén át nézni; pld. 7-8. sz. Szíria vagy Mezopotámia: utazó beszámolója a messzi Nyugat-Európából:
 - Jó hír az új gyülekezetek keletkezése, de
 - teológiájukban hova tartoznak: Edessa vagy Damaszkusz?
 - Mi a viszonyuk a monothelete eretnekséghez, ikonoklázishoz?
 - stb.

A teljesen globális kereszténység kialakulása dióhéjban

- Amint a kereszténység dél és kelet felé mozog → hazatér...
- Az eredeti területeken is létezik még ez a kereszténység, bár szórványban (Khalil Gibran, Edward Said, Elias Khoury)
- A modern kezdetek:
 - Katolikus (spanyol) missziók Dél-Amerikába és Afrikába: az első igazi globális birodalom: Mexikótól Maniláig (Mexikó, Fülöp-szigetek és Kongó egy évszázaddal később kapta meg a kereszténységet, mint az utolsó európai kereszténnyé tett állama, Litvánia)
 - A kezdetekben ez a gyarmatosítók vallása volt: pusztítás, rablás, elnyomás, stb.
 - Idővel a szerzetesek a helyiekhez idomították a vallást → szinkretizmus, inkulturáció
 - Protestáns missziók kezdete: 1700-as évek, igazából 1790-es évek, a nagy vallásos felvirágzás ideje a Brit Birodalomban (előnyük a nyelv)

A teljesen globális kereszténység kialakulása dióhéjban

- Az új területek kereszténnyé tétele (Afrika, ázsiai területek) egybeesett a gyarmatosítással, de:
 - A misszionáriusok többsége becsületes ember volt, tiszteletben tartotta az emberi értékeket, fellépett az igazságtalanság ellen
 - Valójában a nyugat-európai gyarmatbirodalmak meggyengülése, majd összeomlása után kezdődött el igazán a hit felkarolása → helyi mozgalommá vált: kereszténység ≠ európai civilizáció
 - A helyiek teljesen magukévá tették a vallást, s ezáltal egy újfajta kereszténység jött/jön létre
 - Exponenciális fejlődés: 1965-ben az afrikai lakosság 25%-a keresztény, jelenleg ez az arány 46%. Az 1960-as években a keresztények száma meghaladta a muszlimokét Afrikában
 - A történelem ismétli önmagát: amint az észak-európaiak a kereszténységhez fordultak a Nyugat Római Birodalom bukása után, úgy az afrikaiak is felkarolják a kereszténységet a szociális, gazdasági, társadalmi káosz közepette

A teljesen globális kereszténység kialakulása dióhéjban

- A fősodrású egyházak ereje még mindig döntő (80%)
- Az új egyházak viszont exponenciálisan növekednek (AIC = *African Independent Churches*, vagy *African Initiated Churches*, vagy *African Indigineous Churches*, kb. 100 millió lélek Afrikában)

Keresztények száma vallási megablokk szerint a globális Délen (millió)

	2005	2025
Római Katolikus	1.119	1.361
Független	427	582
Protestáns	376	469
Orthodox	220	253
Anglikán	80	114
Egyéb	34	50
ÖSSZES	2.256	2.834

Forrás: <http://www.globalchristianity.org/resources.htm>

A teljesen globális kereszténység kialakulása dióhéjban

- A pünkösdista robbanásszerű növekedés:
 - 1995 Harvey Cox: *Fire from Haven*
 - Közvetlen spirituális reveláció, amely még a bibliai autoritást is felülírja
 - Évenként 19 milliós növekedés; pld. Rio de Janeiro-ban hetente 40 pünkösdista templom nyílik
 - Római katolikus válasz erre: római katolikus karizmatikus szervezetek létrejötte, legalább akkora jelentőségű fejlemény
- Mi az oka különböző keresztény egyházak fenomenális sikerének a globális Délen?
 - Gazdasági helyzet: globalizáció, urbanizáció: kb. 1 milliárd ember illegális szinten él a városok szélén a Harmadik Világban → a falusi szociális háló pótlása + alapvető tudás megszerzése
 - Nők nagy szerepe: társkeresés → morális biztonság
 - Az Isten közvetlen szerepe a mindennapi életben!

Kereszténység és demográfia

- Bár a statisztikai jóslás nem igazából megbízható tudomány, de a nagy trendek egyértelműek
 - Európa demográfiaiilag hanyatlik (a törzsállományt tekintve mindenkép)
 - Dél robbanásszerűen növekszik (bár 2050 körül várható egy implózió: AIDS, alkoholizmus, nemi arányok eltolódása bizonyos országokban, stb.)

Kereszténység és demográfia

A világ legnépesebb országai 2050-ben (millió)

		1975	2000	2025	2050
1	India	619	1.006	1.396	1.657
2	Kína	918	1.264	1.395	1.304
3	USA	215	282	358	439
4	Indonézia	135	214	279	313
5	Pakisztán	76	152	228	291
6	Ethiópia	33	64	140	279
7	Nigéria	64	123	197	264
8	Brazília	109	176	231	261
9	Bangladesh	76	132	198	250
10	Congo	25	52	110	189
11	Fülöp-szigetek	44	81	129	172
12	Mexico	61	100	130	148
13	Egyiptom	37	65	104	138
14	Uganda	11	24	57	128
15	Vietnám	48	79	102	111
16	Oroszország	135	147	128	109
17	Törökország	41	67	90	101
18	Irán	33	69	90	100
19	Szudán	16	34	63	97
20	Japán	112	127	118	94

Forrás: <http://sasweb.ssd.census.gov/idb/ranks.html>

Kereszténység és demográfia

A legnépesebb keresztény közösségek 2050-ben (millió)

	2000	2025	2050
USA	225	270	350
Brazília	164	190	234
Fülöp-szigetek	77	116	162
Ethiópia	36	65	160
Congo	34	70	150
Mexico	95	127	130
Nigéria	50	83	127
Uganda	20	47	106
Kína	65	75	85
Oroszország	90	85	70
Németország	58	61	52

Forrás: Annual Report International religious Freedom (<http://www.state.org/g/drl/irf>)
CIA World fact Book (<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook.index.html>)

Kereszténység és demográfia

A világ legnagyobb városi koncentrációi 2025-ben (millió)

Tokyo	37.1
Delhi	31.8
Mumbai	28.8
São Paulo	23.2
Dhaka	23.1
New York	22.9
Mexico City	22.9
Calcutta	22.3
Shanghai	22.2
Karachi	20.7
Lagos	17
Beijing	16.6
Manila	16.5
Kinshasa	16.4
Cairo	15.2

Forrás: World Christian Database

Az új kereszténység tulajdonságai

- A Déli kereszténység fő tulajdonságai: lelkes, spontán, fundamentalista, természetfeletti irányultság
- A demográfiai változásokat figyelembe véve a közeljövőben már ez lehet a keresztény *norma*...
- Egy új skizma felé...?
 - Európa – teljes szekularizáció → reziduális kereszténység (nominálisan 500 millió, de ez túlságosan is optimista)
 - Dél: sokkal motiváltabb, egzisztenciális élmény
- Pld.: Amszterdam:
 - Központban szinte semmilyen vallásos tevékenység
 - A'dam Zuid-Oost, munkásnegyed, 1960-as években a tervezők templom nélkül tervezték meg → szekuláris álom/ábránd
 - Manapság afrikai emigránsok ezrei menetelnek vasárnaponként a templomaikba → ronggyá olvasott bibliával a kezükben
 - kb. 100 templom létezik A'dam Zuid-Oost-ban, sok esetben átalakított garázsokban, hátsó szobákban, stb... → az új európai kereszténység új arca??
- USA: alapvetően még mindig keresztény karakterét illetően, de a demográfiai összetétele drasztikusan változik, egyre kevésbé fehér és angolszász → latino

Az új kereszténység tulajdonságai

- Kereszténység vs. újabb társadalmak: Kangxi (1654-1722)
“Ha ez mind igaz, hogyan lehet, hogy az Úristen 1600 évig várt, mielőtt számunkra is elhozta az Ígét; hogyan lehet, hogy a kínaiakat kizárta, csak a barbárok lettek megemlítve?”
- Inkulturáció. Hol van ennek a határa, s mikortól lehet új vallásról beszélni?
- Fordítások helyi nyelvre + a mondanivaló helyi kontextusba való helyezése
- Biblia!

A Biblia a Globális Délen – a Könyv hatalma

- A Biblia = élő könyv
- Brazília évi 3.8 millió példány, Kína 3.3 millió, Malajzia 2 millió, Korea 2 millió, India, 1.2 millió, Nigéria 1 millió, stb.
- Afrika 2000 nyelve közül 650-en van meg legalább 1 bibliai könyv, s 150-en a teljes → ez már nem kulturális imperializmus
- Konfuciánus társadalmakban (pld. Korea) az írásbeliség nagy tisztelete
- Afrikában: újonnan elsajátított írásbeliség: óriási élmény a Bibliát olvasni: presztízs, önbecsülés, stb.
- Olvasókörök, alapvetően fiatalok (muszlimoknál ugyanúgy)
- Orális kultúrák → a Biblia történetei is az orális kultúra lenyomatai → a Globális Délen ez természetesen hangzik

A Biblia a Globális Délen – a két testamentum szimbiózisa

- Délen az Ószövetség természetesen hangzik, mert egy ószövetségi világban élnek: a Genesis első 12 fejezete kifejezetten afro-ázsiai
- Ézsaiás próféta könyve egyfajta 5. evangélium
- Az afrikaiak az Ószövetség tradicionalista jellegét szeretik (↔ modernizmus)
- A kereszténység Afrikába 'hazatért' (Egyiptom, Etiópia, Mali egyes részei előbb voltak keresztények, mint Európa)
- Kedvenc könyvek: Genesis, Exodus, Ézsaiás, Példabeszédek, Prédikátor, Máté, Apostolok Cselekedetei
 - Amint a görögöket és rómaiakat nem kellett judaizálni, hogy megváltassanak, úgy az afrikaiakat sem kell európaizálni vagy amerikanizálni, hogy ugyanezt megkaphassák.
- Zsidókhoz írott levél az 'afrikai' levél: áldozat, papi meditáció, elődök tisztelete
- Jelenések Könyve: bárány, vér, állatok komolyan szerepelnek az afrikai vallásosságban
- Bölcsesség irodalom: Példabeszédek, Prédikátor, **Jakab levele** → hagyományos társadalmak (Afrika, Ázsia ↔ európai modernizmus)

A Biblia a Globális Délen – szegény és gazdag

- A Globális Dél lakosainak többsége nem jómódú...
- A bibliai történetek sok megoldást adnak az élet gyakorlati oldalát tekintve is
- A bibliai történetek természetesen hangzanak, mert ezek a társadalmak még mindig agrár-alapúak, vagy éppen csak iparosodtak. Pld. 126 Zsoltár:
“*Akik könnyhullatással vetnek, vigadozással aratnak majd.*”
- Új kezdés
- Az élet tranziens jellege: Jakab 4:1
„*A kik nem tudjátok mit hoz a holnap: mert micsoda a ti életetek? Bizony pára az, a mely rövid ideig látszik, azután pedig eltűnik*”. pld. 2004-es tsunami, AIDS járvány, amely egész nemzeteket veszélyeztet, stb.
- A Hegyi Beszéd (Máté 5: 3-10) szó szerinti értelmezése (esetenként ezzel való visszaélés)
- Felszabadítás teológia 1950-60-70-as években Latin-Amerikában (az 1980-as évekre gyakorlatilag kimúlt)

A Biblia a Globális Délen – jó és rossz

- A Globális Délen a gonosz objektív valóság → a vallás/egyház gyógyító jelleggel is bír a démonokkal szemben; a Biblia tele van ilyen példákkal, tehát hol a probléma??? Ha az exorcizmust kivesszük az Újszövetségből, mi marad hátra?
- A 20. sz. során Afrikának kb. 1/3-a tért át az animista vallásokról a kereszténységre (vagy iszlámra) de ez csak részleges magyarázat (lásd fentebb).
- Az egyéni bűn nem az egyetlen magyarázat a háborúkra, járványokra, stb.
- Spirituális harc: Efézusbeliekhez 6:12
“Mert nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ez élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak.”
- Jézus a par excellence holisztikus (szpirituális) gyógyító, pld. gyógyítás a Bethesda tónál, János 5: 1-14 -
“...Ezt amint látta Jézus, hogy ott fekszik, és megtudta, hogy már sok idő óta úgy van; monda néki: Akarsz-e meggyógyulni? Felele néki a beteg: Uram, nincs emberem, hogy amikor a víz felzavarodik, bevigyen engem a tóba; és mire én oda érek, más lép be előttem. Mondta néki Jézus: Kelj fel, vedd fel a te nyoszolyádat, és járj! És azonnal meggyógyula az ember, és felvevé nyoszolyáját, és jár vala.”

Északi vs. Déli kereszténység

- A 21. sz. egyik legérdekesebb és nagy hatású globális jelensége
- Déli kereszténység tulajdonságai: konzervatív (hit, morális tanítás), természetfeletti orientálás, személyes megváltás, miszticizmus, animizmus, stb.
- A kereszténység haza- és visszatérése a gyökerekhez; egyben kegyelemdőfés a 'modernizmus'-nak, mert a többi nagy vallási hagyomány is tradicionalista társadalmaknak a szervező ereje.
- Sem Észak sem Dél nem homogén
- A Globális Déli kereszténység autonóm és autentikus, nem az Északi (elsősorban modernizált) kereszténység szolgai követője

Irodalom – könyv

- Jenkins, Philip: *The Lost History of Christianity*. HarperOne, 2008.
- Jenkins, Philip: *Jesus Wars*. SPCK, 2010.
- Jenkins, Philip: *The Next Christendom*. Oxford UP, 2011.
- Jenkins, Philip: *The New Faces of Christianity*. Oxford UP, 2006.
- Jenkins, Philip: *God's Continent*. Oxford UP, 2007.
- Dalrymple, William: *From the Holy Mountain*. Owl Book, 1997.
- Innemé, Karel C. & Lutz, Robin: *Koptische kloosters*. Fontein, 1999.
- Procopius: *The Secret History*. Penguin, 2007.
- Moschou, John: *The Spiritual Meadow*. Cistercian Publications, 1992.
- Theodoret of Cyrrhus: *A History of the Monks of Syria*. Cistercian Publications, 1985.
- De Rosa, Peter: *Vicars of Christ*. Poolbeg, 2000.
- Asbridge, Thomas: *The Crusades*. Simon & Schuster, 2012.
- Williams, Rowan: *Arius*. Darton, Longman and Todd, 1987.
- Kannengiesser, Charles: *Arius and Athanasius*. Varorium, 1991.
- Stead, Christopher: *Doctrine and Philosophy in Early Christianity*. Varorium, 2000.
- Decret, François: *Mani et la tradition manichéenne*. Maitres Spirituels, 1974.
- Maalouf, Amin: *Les Jardins de lumière*. Lattès, 1991.
- Maalouf, Amin: *Les croisades vues par les arabes*. Lattès, 1983.

Irodalom – könyv

- Schuon, Frithjof: *The Transcendent Unity of Religions*. Quest Books, 2005.
- Ostrogorsky, George: *History of the Byzantine State*. Basil Blackwell, 1989.
- Vasiliev, A. A.: *History of the Byzantine Empire*. Madison, 1928.
- Glubb, John Bagot: *The Great Arab Conquests*. Hodder & Stoughton, 1963.
- Glubb, John Bagot: *The Empire of the Arabs*. Hodder & Stoughton, 1963.
- Glubb, John Bagot: *The Course of Empire*. Hodder & Stoughton, 1963.
- Glubb, John Bagot: *A Short History of the Arab Peoples*. Dorset Press, 1969.
- Glubb, John Bagot: *The Life and Times of Muhammad*. Cooper Square Press, 2001.
- Lings, Martin: *Muhammad*. Inner Traditions, 2006.
- Nasr, Seyyed Hossein: *Muhammad: Man of God*. ABC International Group, 1995.
- İnalcik, Halil (ed.): *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*. I-II. Cambridge UP, 2004.
- Norwich, John Julius: *Byzantium – The Early Centuries*. Alfred A. Knopf, 2007.
- Norwich, John Julius: *Byzantium – The Apogee*. Penguin, 1993.
- Norwich, John Julius: *Byzantium – The Decline and Fall*. Alfred A. Knopf, 2006.

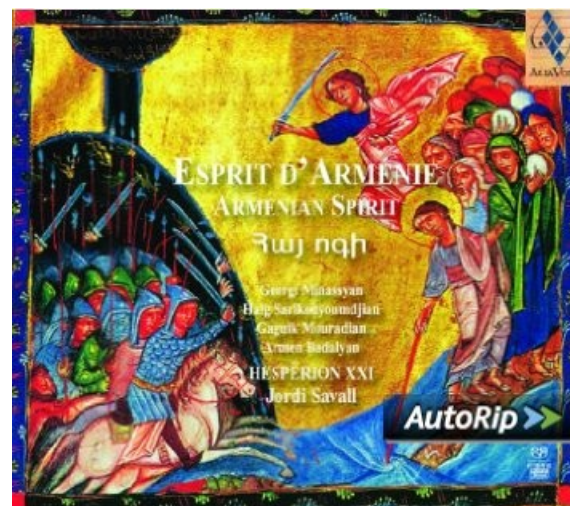
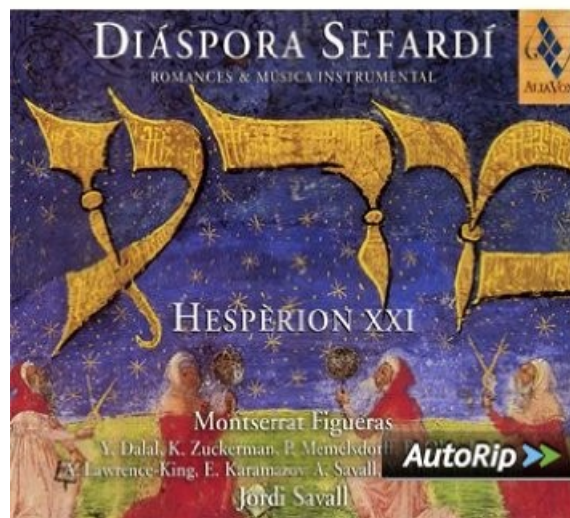
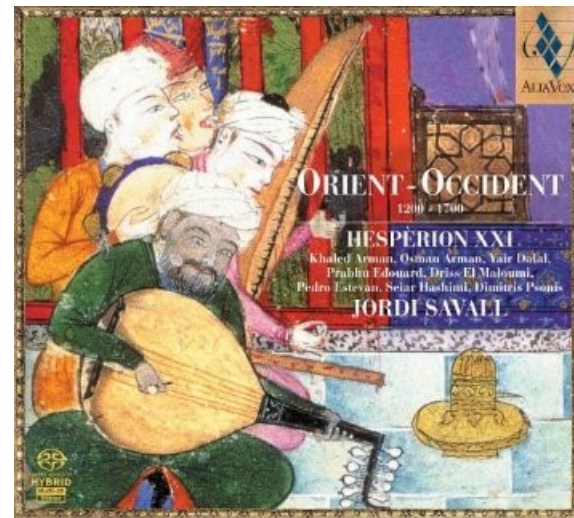
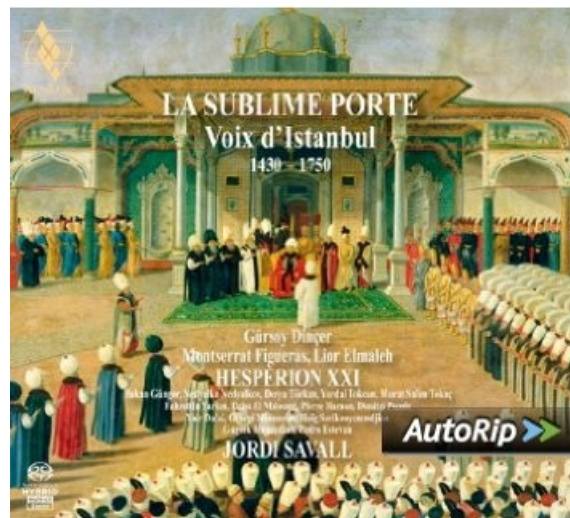
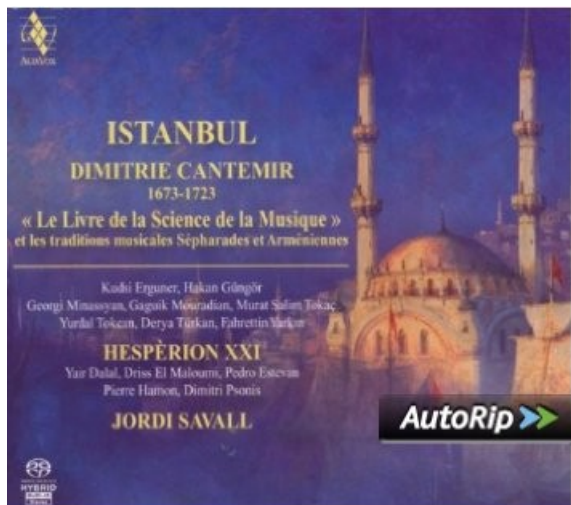
Irodalom – könyv

- Robinson, Francis: *The Mughal Emperors*. Thames & Hudson, 2007.
- Farrokh, Kaveh: *Shadows in the Dessert – Ancient Persia at War*. Osprey Publishing, 2004.
- Roquebert, Michel: *Histoire des Cathares*. Tempus, 2002.
- Roquebert, Michel: *La religion cathare*. Tempus, 2009.
- Obrusánszky, Borbála: A nesztoriánus vallás elterjedése és jelentősége Belső-Ázsiában. Mikes International, 2008.
http://www.federatio.org/mikes_bibl.html#137
- Kazantzakis, Nikos: *The Last Temptation*. Faber & Faber, 1995.
- De Purucker, Gottfried: *The Story of Jesus*. Theosophical UP, 1998.
- Baker-Brian, Nicholas J.: *Manichaeism: an ancient faith rediscovered*. T&T Clark International, 2011.
- Cameron, Ron (transl.) & Dewey, Arthur J. (ed.): *The Cologne Mani codex (P. Colon. inv. nr. 4780): Concerning the origin of his body*. Scholars Press, 1979.
- Merkelbach, Reinhold: *Mani und sein Religionssystem*. Westduetscher Verlag. 1986.
- Widengren, Geo: *Mani und der Manichäismus*. W. Kohlhammer Verlag, 1961.

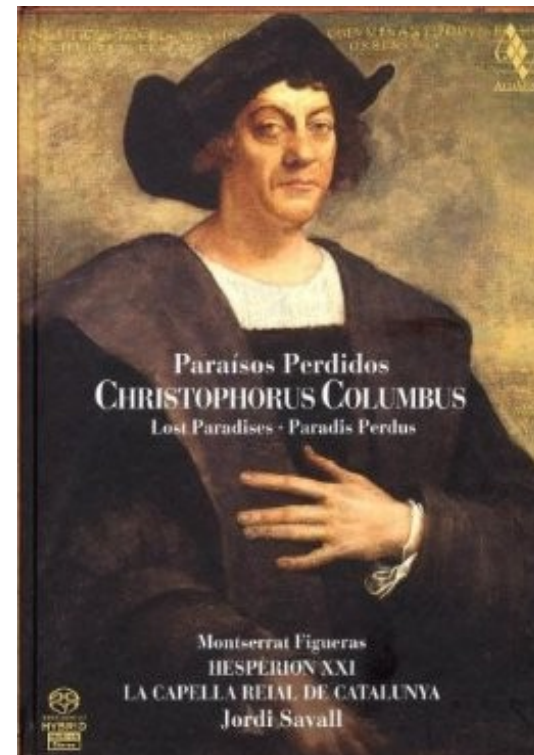
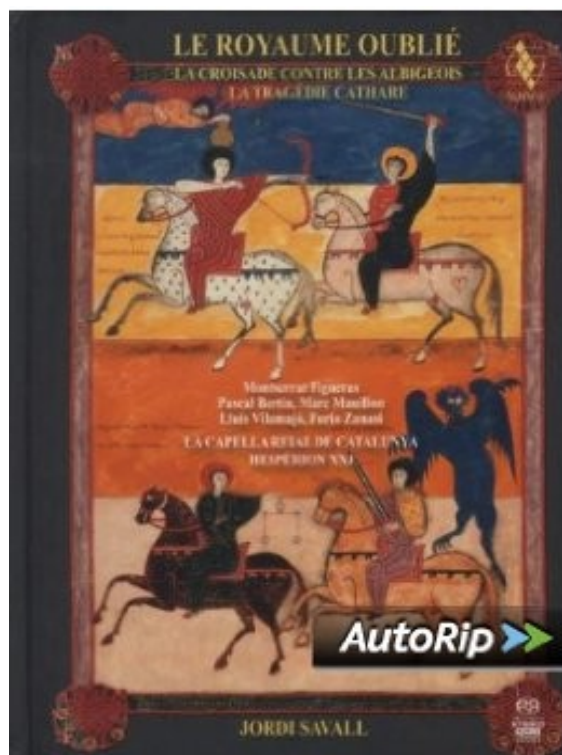
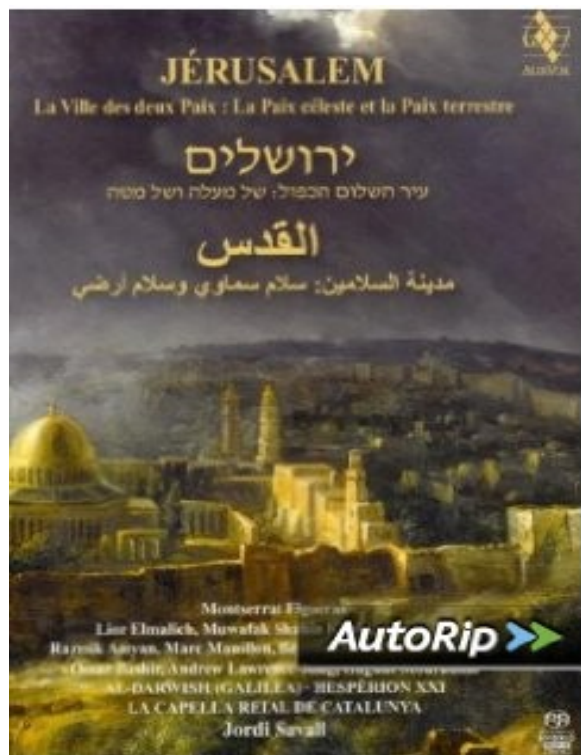
Irodalom – könyv

- Koenen, Ludwig & Römer, Cornelia: *Mani - Auf der Spur einer verschollenen Religion*. Herder, 1993.
- Justice, Faith L.: *Hypatia. Her Life and Times*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013.
- Brown, Dan: *The Da Vinci Code*. Corgi Books, 2013.
- Davidson, Basil: *The Black Man's Burden – Africa and the Curse of the Nation State*. James Currey, 1992.
- Davidson, Basil: *Africa In History*. Phoenix, 1991.
- Eliade, Mircea: *Shamanism – Archaic Techniques of Ecstasy*. Princeton UP, 2004.
- Eliade, Mircea: *The Myth of Eternal Return*. Pantheon Books, 1954.
 - Eredeti kiadás: *Le mythe de l'éternel retour*. Gallimard, 1949.
- Lockhart, James & Schwartz, Stuart B.: *Early Latin America – A History of Colonial Spanish America and Brazil*. Cambridge UP, 2005.
- Belloc, Hilaire: *The Great Heresies*. Tan Book and Publishers, Inc., 1991.

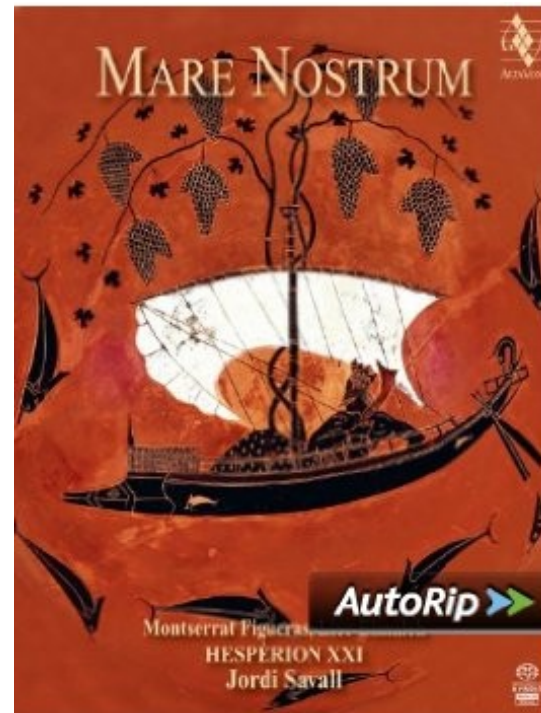
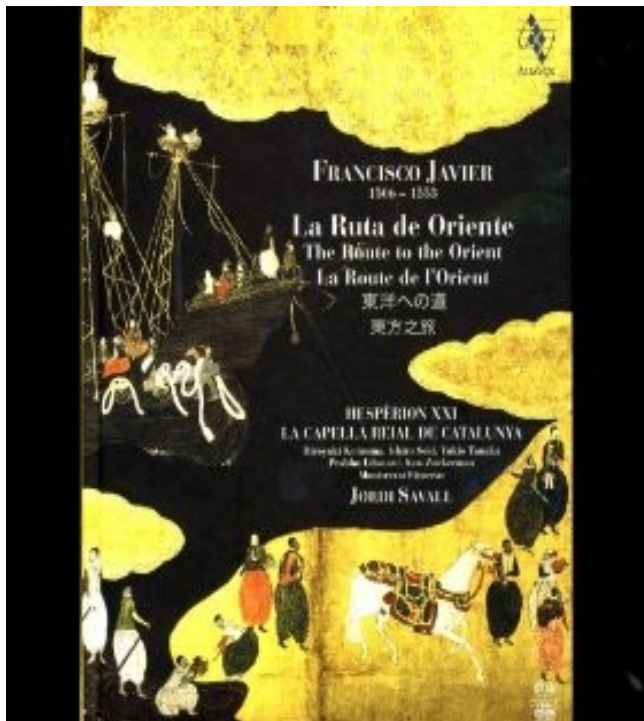
Irodalom – (SA)CD

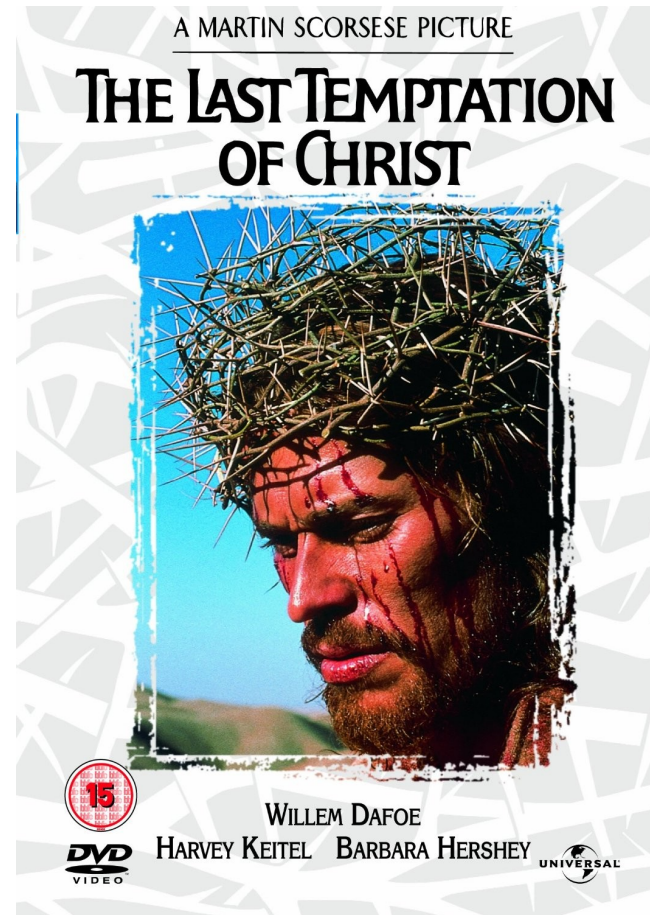
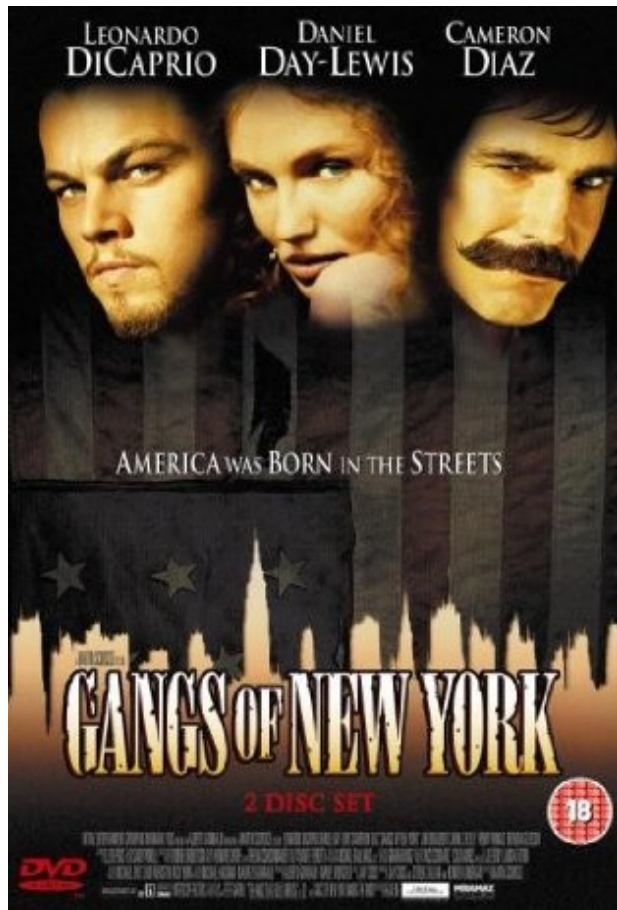
Irodalom – könyv & (SA)CD

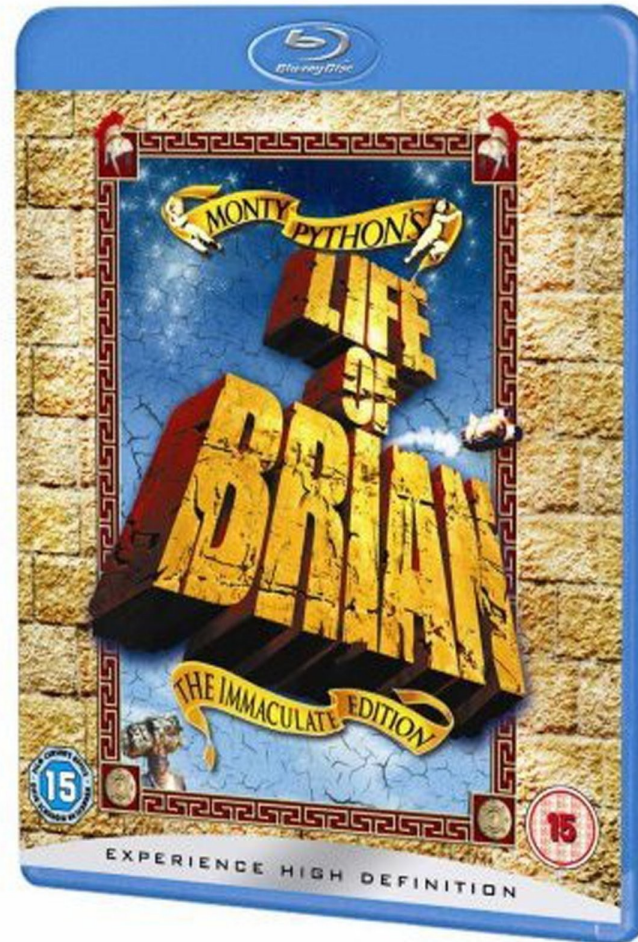
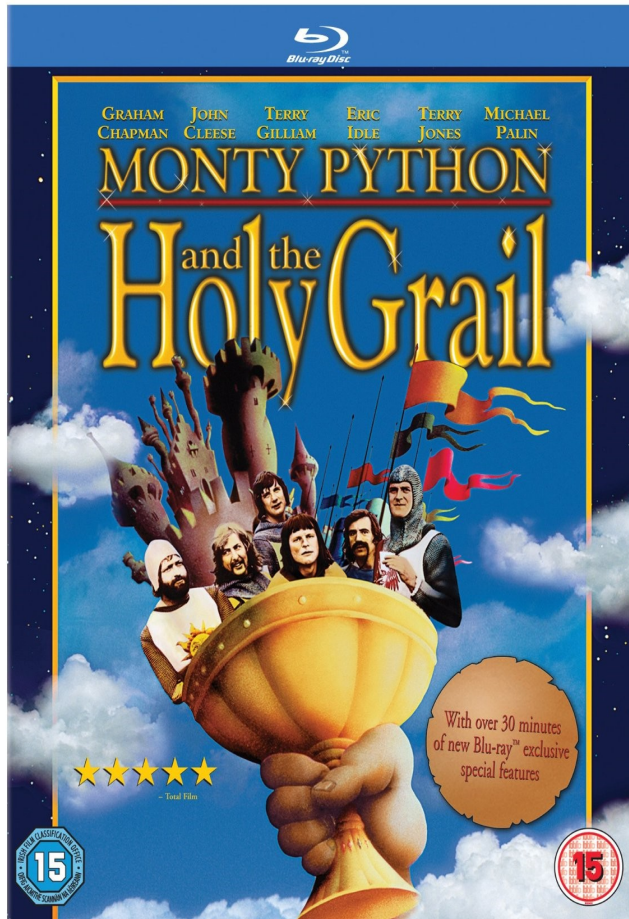
Irodalom – könyv & (SA)CD

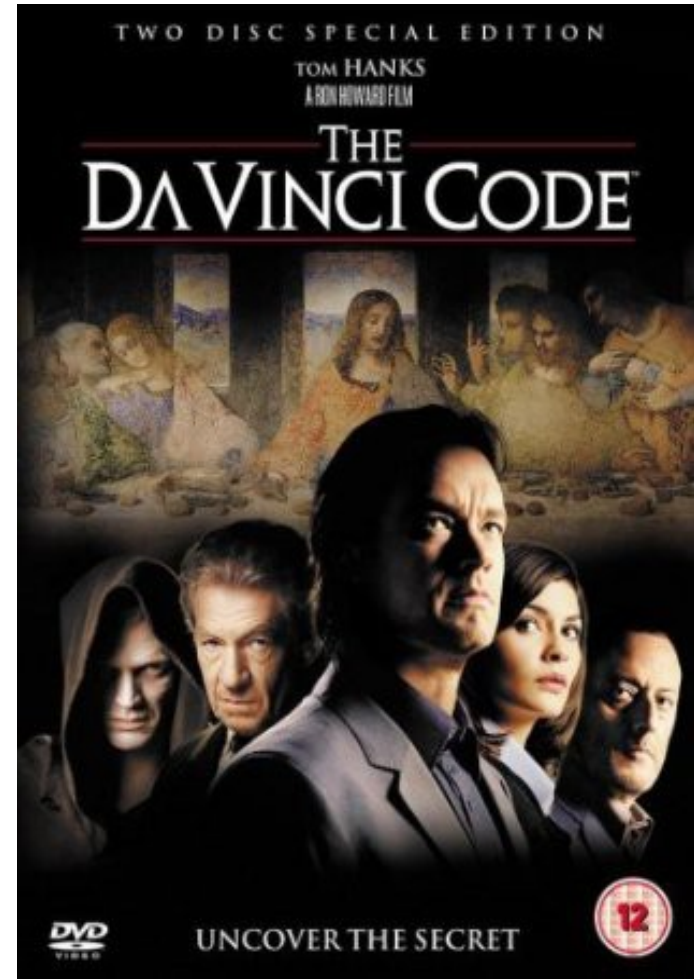
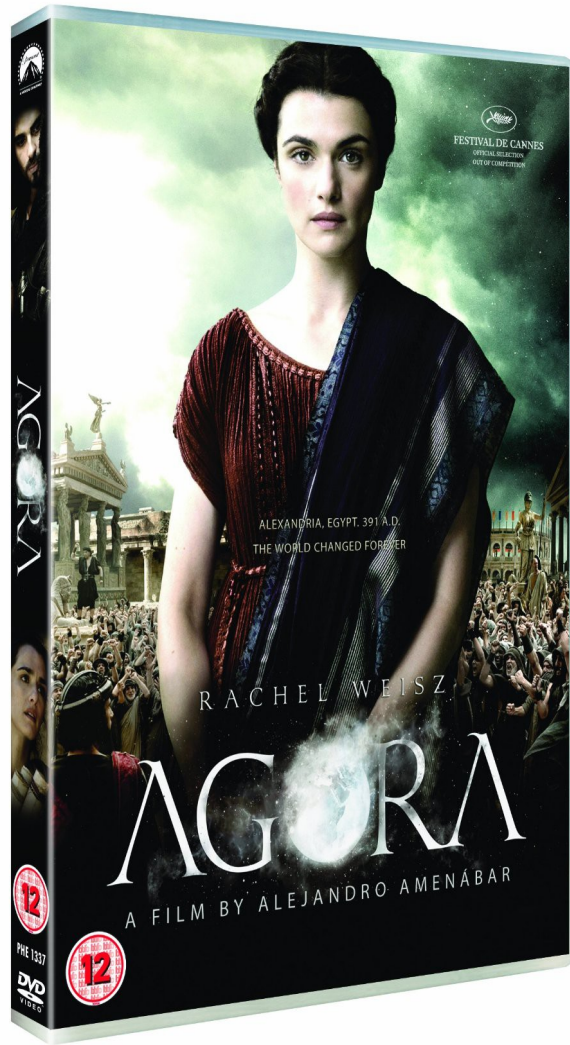
Irodalom – film

Irodalom – film

Irodalom – film

Irodalom – film

